

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

ĐOÀN THỊ MINH PHƯƠNG

TÊN BÀI TRÊN BÁO THÁI NGUYÊN

**LUẬN VĂN THẠC SĨ NGÔN NGỮ
VÀ VĂN HÓA VIỆT NAM**

THÁI NGUYÊN - 2016

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

ĐOÀN THỊ MINH PHƯƠNG

TÊN BÀI TRÊN BÁO THÁI NGUYÊN

Chuyên ngành: Ngôn Ngữ Việt Nam

Mã số: 60 22 01 02

LUẬN VĂN THẠC SĨ NGÔN NGỮ
VÀ VĂN HÓA VIỆT NAM

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS. Phạm Văn Hảo

THÁI NGUYÊN - 2016

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan luận văn “*Tên bài trên Báo Thái Nguyên*” là kết quả nghiên cứu của riêng tôi, hoàn toàn không sao chép của bất cứ ai. Các kết quả của đề tài là trung thực và chưa được công bố ở các công trình khác.

Nội dung của luận văn có sử dụng tài liệu, thông tin được đăng tải trên các tác phẩm, tạp chí, các trang web theo danh mục tài liệu tham khảo của luận văn.

Nếu sai tôi xin hoàn toàn chịu trách nhiệm.

Thái nguyên, tháng   năm 2016

Tác giả luận văn

Đoàn Thị Minh Phương

LỜI CẢM ƠN

Trong thời gian học tập khóa học Thạc sĩ Văn học Việt Nam tại trường ĐHSP Thái Nguyên, tôi luôn nhận được sự quan tâm, chỉ bảo tận tình của các thầy giáo, cô giáo. Hoàn thành luận văn thạc sĩ khoa học này, tôi xin chân thành cảm ơn Ban Giám hiệu, khoa sau đại học, khoa Ngữ văn; các thầy giáo, cô giáo đã tận tâm giảng dạy, hướng dẫn và giúp đỡ tôi trong suốt quá trình học tập, nghiên cứu. Đặc biệt, tôi xin gửi lời cảm ơn sâu sắc đến **PGS.TS Phạm Văn Hảo** đã hết lòng giúp đỡ, hướng dẫn tôi trong suốt quá trình xây dựng đề cương, nghiên cứu và hoàn thành luận văn.

Tôi cũng xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đến các đồng chí lãnh đạo Báo Thái Nguyên, các đồng nghiệp và gia đình đã giúp đỡ, động viên, tạo mọi điều kiện thuận lợi cho tôi trong việc trao đổi, chuẩn bị tư liệu, nghiên cứu và hoàn thành luận văn này.

Thái Nguyên, ngày   tháng   năm 2016

Tác giả

Đoàn Thị Minh Phương

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
MỤC LỤC	iii
DANH MỤC CÁC BẢNG	iv
MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài	1
2. Lịch sử vấn đề.....	3
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	8
4. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu	9
5. Phương pháp nghiên cứu	9
6. Đóng góp mới của luận văn.....	10
7. Kết cấu của luận văn.....	11
Chương 1: CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN	12
1.1. Báo chí và ngôn ngữ báo chí	12
1.1.1. Báo chí.....	12
1.1.2. Ngôn ngữ báo chí	14
1.1.3. Tính chất và chức năng của ngôn ngữ báo chí	15
1.2. Tác phẩm báo chí.....	15
1.3. Thể loại báo chí	16
1.3.1. Nhóm các thể loại Thông tấn báo chí.....	16
1.3.2. Nhóm các thể loại Chính luận báo chí	17
1.3.3. Nhóm các thể loại Tài liệu - nghệ thuật	17
1.4. Tên bài	19
1.4.1. Khái niệm tên bài.....	19
1.4.2. Đặc điểm nổi bật của tên bài	20
1.4.3. Chức năng của tên bài	20
1.4.4. Tính chất của tên bài.....	21
1.4.5. Dạng và cấu trúc của tên bài.....	21
1.4.6. Các thủ pháp đặt tên bài thường gặp	22

1.5. Vài nét về Báo Thái Nguyên	24
1.5. Tiểu kết	26
Chương 2: KHẢO SÁT VÀ PHÂN LOẠI TÊN BÀI TRÊN BÁO THÁI NGUYÊN	27
2.1. Tiêu chí khảo sát.....	27
2.1.1. Dựa vào hình thức	27
2.1.2. Dựa vào nội dung và chức năng	28
2.2. Kết quả khảo sát	28
2.2.1. Dựa vào tiêu chí hình thức	28
2.2.2. Dựa vào tiêu chí nội dung và chức năng	49
2.3. Tiểu kết	59
Chương 3: CÁC ĐẶC ĐIỂM CỦA TÊN BÀI TRÊN BÁO THÁI NGUYÊN	60
3.1. Cấu trúc của tên bài	60
3.1.1. Kiểu tên bài có cấu trúc là một từ.....	61
3.1.2. Kiểu tên bài có cấu trúc là một ngữ.....	62
3.1.3. Kiểu tên bài có cấu trúc là một câu	64
3.1.4. Kiểu tên bài có cấu trúc theo một kết cấu cố định/kết cấu đặc biệt	66
3.2. Một số đặc điểm nội dung của tên bài	67
3.2.1. Tính thời sự.....	68
3.2.2. Tính xác thực	69
3.2.3. Tính định hướng trực tiếp.....	70
3.3. Ưu điểm, hạn chế của tên bài trên Báo Thái Nguyên và giải pháp khắc phục ...	71
3.3.1. Về ưu điểm	72
3.3.2. Về hạn chế	72
3.3.3. Về giải pháp khắc phục	74
3.4. Tiểu kết	77
KẾT LUẬN	78
DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH ĐÃ CÔNG BỐ CÓ LIÊN QUAN ĐẾN	
LUẬN VĂN.....	82
TÀI LIỆU THAM KHẢO	83
PHỤ LỤC.....	

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 2.1: Tên bài trên Báo Thái Nguyên xét theo thủ pháp đặt tên bài	29
Bảng 2.2: Một số ví dụ tên bài có sử dụng dấu chấm lửng	31
Bảng 2.3. Một số ví dụ tên bài có sử dụng thành ngữ, tục ngữ.....	34
Bảng 2.4: Một số ví dụ về tên bài có sử dụng các biện pháp tu từ.....	38
Bảng 2.5: Một số ví dụ về tên bài có dùng những từ ngữ đang hoặc vẫn là điều bí ẩn đối với đa số độc giả.....	40
Bảng 2.6: Một số ví dụ tên bài sử dụng từ ngữ dịch âm và lối viết tắt	47
Bảng 2.7: Tên bài trên Báo Thái Nguyên xét theo tiêu chí nội dung và chức năng ..	49
Bảng 2.8. Một số tên bài có tính thông tin	50
Bảng 2.9. Một số ví dụ về tên bài có tính gọi	54
Bảng 3.1: Đặc điểm về cấu trúc và chất liệu của tên bài trên Báo Thái Nguyên.....	61
Bảng 3.2: Một số ví dụ tên bài có cấu tạo là một ngữ.....	62
Bảng 3.3: Một số ví dụ tên bài có cấu tạo là một câu	64
Bảng 3.4. Ví dụ một số tên bài có tính thời sự	68
Bảng 3.5. Ví dụ một số tên bài có tính xác thực	69
Bảng 3.6. Một số ví dụ về tên bài có tính định hướng trực tiếp.....	70

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

1.1. Báo chí gồm báo và tạp chí xuất hiện do nhu cầu trao đổi thông tin của xã hội loài người. Trong đó, báo được coi là phương tiện thông tin đại chúng *nhANH NHẤT, HIỆU QUẢ NHẤT và có nhiều công chúng nhất...* bởi nó tác động mạnh mẽ đến mọi mặt của đời sống và trở thành một trong những động lực quan trọng cho sự phát triển của xã hội. Báo bao gồm những *loại hình* khác nhau như: *Báo in* (còn gọi là Báo viết), *Báo nói* (Phát thanh), *Báo hình* (Truyền hình), *Thông tấn*, *Báo ảnh* và *Báo điện tử* (Báo trên mạng Internet). Theo đó, báo có những *cách thức riêng* với mục đích nhằm tới nhiều tầng lớp xã hội với những mối quan tâm, sở thích và nhu cầu không giống nhau. Công chúng của báo đa dạng và phức tạp nên không phải thông tin nào cũng được số đông tiếp nhận dễ dàng. Trong tác phẩm báo, ngôn ngữ là phương tiện hàm chứa và truyền tải thông điệp chính, cơ bản nhất. Ngôn ngữ báo cũng là một bộ phận trong dòng chảy quy luật phát triển của ngôn ngữ nói chung. Nhằm đáp ứng nhu cầu thông tin của con người, hiện nay báo đang phát triển mạnh mẽ cả về số lượng và chất lượng. Vì thế, nghiên cứu về ngôn ngữ báo cũng là một việc làm vô cùng cần thiết và mang tính thời sự.

1.2. Tên bài là tên gọi của bài báo, là một bộ phận của tác phẩm. Nó là cơ sở để phân biệt bài báo này với bài báo khác, giúp người đọc dễ dàng xác định nội dung, mức độ quan trọng của thông tin và chọn đọc. Nói tên bài chính là câu quan trọng nhất trong một bài báo bởi nó là phần đầu tiên thu hút sự chú ý của độc giả. Nhìn lướt qua tên bài, độc giả sẽ biết cần phải đọc bài gì ngay. Tên bài cũng đóng vai trò quan trọng trong việc tổ chức trang báo và sắp xếp thông tin trong bài viết. Khi điểm báo trên Đài truyền hình VTV nhiều khi người điểm báo chỉ cần đọc tên bài.

1.3. Tên bài báo có vai trò quan trọng như vậy nhưng qua khảo sát các tên bài báo hiện nay, chúng tôi thấy, bên cạnh những tên bài báo đáp ứng được yêu cầu về mặt lý thuyết như: chính xác, ngắn gọn, hấp dẫn, biểu cảm... vẫn còn khá nhiều tên bài mắc lỗi: chưa phù hợp với nội dung tác phẩm, sáo mòn, quá dài, giật gân, tít sai hoặc mơ hồ, khó hiểu thậm chí vi phạm chuẩn mực đạo đức... Hầu hết độc giả hiện nay là những người bình thường nhưng có trình độ và bận rộn. Họ muốn đọc ngôn từ đơn giản, dễ hiểu và không phải mất thời gian để nghĩ về chúng. Tuy nhiên, các nhà báo đôi khi lại chưa hiểu hết tâm lý này trong việc đặt tên bài cho tác phẩm báo chí.

1.4. Báo chí đã và đang phát triển vô cùng mạnh mẽ cùng nhịp sống hiện đại của con người. Ở Việt Nam, trong khoảng trên dưới chục năm trở lại đây, nghiên cứu về ngôn ngữ báo chí bước đầu đã nhận được sự quan tâm của các tác giả. Tuy nhiên, số lượng các bài viết, công trình nghiên cứu vẫn còn hạn chế và chưa thật đi sâu, nêu về nhiều mặt, chưa phản ánh hết thực trạng phát triển của báo chí nói chung, ngôn ngữ báo chí nói riêng.

Vì vậy, để góp thêm một nghiên cứu nhỏ nhằm lấp khoảng trống rất lớn trong lĩnh vực này, chúng tôi đã chọn vấn đề ***Tên bài trên Báo Thái Nguyên*** làm luận văn nghiên cứu của mình. Với luận văn này, chúng tôi sẽ tiến hành khảo sát, phân loại và chỉ ra những đặc điểm về cấu trúc hình thức, chất liệu và cách đặt tên bài trên một tờ báo địa phương cụ thể - Báo Thái Nguyên (một tờ nhật báo với dung lượng 4 trang/số, cơ quan ngôn luận của Đảng bộ tỉnh Thái Nguyên). Từ đó, luận văn cũng chỉ ra những ưu điểm, hạn chế và đề xuất biện pháp khắc phục trong cách đặt tên bài trên tờ báo này nhằm nâng cao chất lượng và sức hấp dẫn của tác phẩm báo chí với độc giả.

2. Lịch sử vấn đề

2.1. Lịch sử nghiên cứu về ngôn ngữ báo chí

Có thể nói báo chí là phương tiện truyền thông đại chúng phổ biến và quan trọng nhất vì thế nghiên cứu ngôn ngữ báo chí đòi hỏi phải bao quát những vấn đề lý thuyết và thực tiễn. Các tác giả như Vũ Quang Hào, Quang Đạm, Hoàng Anh, Nguyễn Đức Dân, Nguyễn Tri Niên, Trịnh Sâm đã tập trung tìm hiểu những yêu cầu chung nhất, những đặc trưng của báo chí.

Về mặt lý luận, ngay từ năm 1985, tác giả Quang Đạm [19] đã có bài viết *Ngôn ngữ báo chí* đăng trên Tập san *Người làm báo*, số 1 bàn về vấn đề này. Tuy nhiên, đây chỉ là những đặc điểm cơ bản của ngôn ngữ báo chí thuộc hình thức (báo in) thời bấy giờ.

Đến năm 2001, các phương diện của ngôn ngữ báo chí đã được tác giả Vũ Quang Hào [36] đề cập một cách chi tiết và khá hệ thống trong cuốn *Ngôn ngữ báo chí*. Tác giả cuốn sách này cho rằng đặc điểm nổi bật nhất của ngôn ngữ báo chí có khả năng chế định phong cách của nhà báo là sự "chệch chuẩn". Không xem ngôn ngữ báo chí là một phong cách chức năng riêng, ông đi sâu vào khảo sát 3 phong cách chức năng, mà theo ông, báo chí thường sử dụng là: *phong cách chính luận, phong cách khoa học và phong cách hành chính*. Sau đó không lâu, tác giả Nguyễn Tri Niên [59] cũng cho ra đời cuốn sách cùng tên với cuốn sách của Vũ Quang Hào và ông cũng bàn về các vấn đề chung quanh ngôn ngữ báo chí. Nguyễn Tri Niên đã chỉ ra ba đặc điểm loại hình của ngôn ngữ báo chí và xem xét nó trong nhiều mối quan hệ: quan hệ phản ánh, quan hệ đối xứng, quan hệ liên tưởng. Những quan hệ này được cụ thể hóa trong một số mô hình thông tin.

Đặc biệt năm 2007, tác giả Nguyễn Đức Dân cũng cho xuất bản cuốn *Ngôn ngữ báo chí - Những vấn đề cơ bản* [17] như một sự tổng kết những điểm mấu chốt về ngôn ngữ báo chí trong giai đoạn mới. Đây là những cuốn sách